

STRIL 50 – Stridslednings- och luftbevakningssystem modell 50 John Hübbert

Svensk Stril-historia är sparsamt dokumenterad, i varje fall om man gör en internationell jämförelse. Det började med några kapitel i årsboken *Ett år i luften*. Oftast skrevs det om radar i allmänhet och exempel gavs på utländsk materiel, men inget om svensk. Först i *Ett år i luften 1959-60* får svensk radarmateriel symbolisera Stril på bilderna i stället för leende lottor, som med telefonluren i hand blickar upp mot skyn.

Sekretessen kring Stril-systemet har alltid varit hög i vårt land. Ja, faktiskt i en internationell jämförelse, väldigt hög. Men särskilt under 2000-talet har alla dammar brustit. Flera böcker om Stril och luftförsvaret har publicerats. Naturligtvis är det en följd av utvecklingen, eller kanske snarare avvecklingen på strilområdet, ja hela luftförsvarets omvälvande omorganisation.

Nu föreligger det en bok om Stril 50, vårt första luftförsvarsystem. Bakom John Hübberts bok om Stril 50 ligger ett imponerande forskningsarbete. Han har uppenbarligen inte gett upp vid motgångar och låtit frågorna ”hänga” i luften. Boken är faktaspäckad. Flera nya uppgifter kommer fram i ljuset. Hübbert beskriver detaljerat innehållet i de olika utredningar som legat till grund för utvecklingen.

Jag vill framhålla att beskrivningen av Stril 50 inte enbart är av teknisk natur, den också är en övergripande systembeskrivning. Här redovisas vilka överväganden av operativ och taktisk natur som man gjorde vid utbyggnaden, till exempel antalet sektorer och deras storlek, radarstationernas antal och lokalisering, skydds nivåer och avvägningen mellan fasta och rörliga grupperingar. Boken innehåller också avsnitt om områden som det inte skrivits om tidigare eller i så fall bara sparsamt. Här kan nämnas samordningen och ledningen av jakt och luftvärn, bakgrunden till och framväxten

av den fredstida luftbevakningen samt den för allmänhet och övriga försvarsgrenar så viktiga lufor- och alarmeringsfunktionen.

Boken är logiskt och kronologiskt uppbyggd. Det gör att det är lätt att finna det man söker utan att nödvändigtvis gå till innehållsföreteckningen, som bara den är diger. Illustrationerna är många och flera har inte publicerats tidigare. Det är alltså foton och skisser, samt flera faksimiler. Där det passar finns det också tabeller som gör en del informationer lätt att ta till sig. Radarstationerna, deras anskaffning och lokalisering, är utförligt beskrivet. Inget saknas.

Uppdragsgivare för denna bok är Försvarets Historiska Telesamlingar – FHT. Det borde då vara en rent teknisk inriktad dokumentation, och där har FHT låtit göra flera dokumentationer inom Stril- och sambandssystemen. I boken finns inte mycket om hur man använde materielen, inga personliga minnen från samtida personal. Det immateriella finns alltså inte med, men är också svårt att dokumentera: Hur går ett stridsledningsuppdrag till? Vad sägs (kommandon)? Hur använde radarjaktledaren sina plastmallar och fettpenna? Men som FHT-skrift är detta förhållande helt i sin ordning. Min ”anmärkning” skall snarare ses som en uppmaning till någon att ta sig an denna svåra dokumentation.

I det avslutande kapitlet Personal och utbildning är de mjuka värdena presenterade. Här finns uppgifter om hur Stril-systemet skulle försörjas med personal och hur dessa skulle utbildas. Det rör sig inte bara om taktisk personal utan också teknisk. På 60-talet frångick man systemet att radarjaktledare skulle ha flygutbildning. När stridsledningssimulatorens *Solartron* anskaffades kunde utbildning av radarjaktledare vid FRAS (Flygvapnets Radarskola) på F 2 bedrivs enhetligt, opåverkat av tillgång på flygplan och förare och betydligt billigare. De första direktrekryterade Strilofficerarna antogs i slutet av 50-talet. Jag tillhör den kategorin.

Såsom varande ett ”barn” av strilsystemet ser jag att det nu föreligger en komplett dokumentation av hur Stridslednings- och luftbevakningssystem modell 50 kom till, hur det verkade i luftförsvaret och vilken påverkan det hade på flygvapnets organisation både materiellt och personellt.

Innan jag avslutar denna recension måste jag nämna Wilhelm ”Wille” Blomqvist. Han var den förste strilofficeren i Flygvapnet. Han började som frivillig, blev värnpliktig underofficer, utnämndes av chefen för Flygvapnet Axel Ljungdahl till officer och avslutade sin karriär som överstelöjtnant på F 10 Stril. Jag vet att utan hans kunnande, arkiv och aktiva hjälp hade denna bok inte blivit som den nu är.

Hübberts bok är ett referensverk vad gäller kunskaperna om Stril 50-systemet. Den är också ett viktigt komplement till vad som tidigare skrivits. Den har en given plats i bokhyllan hos den som är intresserad

av hur luftförsvaret fungerade under 40-60-talen. Av erfarenhet vet jag att böcker om Stril inte har samma stora breda publik som de om flygplan. Det ligger i sakens natur. Men den flyghistoriskt intresserade som önskar se hur ett luftförsvarsystem med sina olika komponenter byggs upp, bör läsa denna bok.

Boken ges ut av SFF och kan endast inköpas genom Medlemservice.

Sven Scheiderbauer